

Lunds universitet

Historiska institutionen

HISK 37

Seminarieledare: Klas-Göran Karlsson

Handledare: Per-Anders Rudling

31 maj, 13-15-15, LUX

“South Vietnam’s fate appears to be sealed”

En studie om Vietnamkrigets slutskede utifrån CIA:s perspektiv

Olof Hjorth

Omslagsbild: Sydvietsnams forna presidentpalats i Saigon, med Nordvietsnams flagga (numera Vietsnams flagga) hissad på taket

Foto: Olof Hjorth

Innehållsförteckning

1 “We should never have been there in the first place”	3
1.1 Syfte och Frågeställning	4
1.2 Forskningsläge	5
1.3 Källmaterial och metod	8
2 Historisk bakgrund	9
2.1 Vietnam delas	9
2.2 Det andra Vietnamkriget	10
2.3 “Fred”	11
3 Kartor	14
4 Resultat	16
4.1 Fas 1: Offensiven inleds (4 mars-13 mars)	16
4.2 Fas 2: Reträtten från höglandet och kollapsen i MR1 och MR2 (14 mars-31 mars)	19
4.3 Fas 3: Slutet (1 april-30 april)	29
5 Sammanfattning och slutsatser	37
6 Käll- och litteraturförteckning	43

Abstract

This paper investigates the last two months of the Vietnam War, March and April 1975, from the CIA:s perspective. During the last two decades, the CIA have declassified many documents about the Vietnam war, thus making new source material available. The withdrawal of American troops from Afghanistan and the subsequent Taliban conquest, has also sparked a renewed interest in the Vietnam war. Hence, the time is ripe for a “revisit” to this conflict. The sources for this paper consists of a selection of CIA intelligence-reports, briefings and memorandums that were published in March and April 1975. The aim and scope is to illuminate the reasons the CIA saw behind the collapse of South Vietnam and how they assessed the survival chances of this state during its final months. I argue that the CIA did not consider South Vietnam to be doomed in the beginning of March. Their assessment quickly changed however, in light of the rapid North Vietnamese advance and the South Vietnamese collapse in military region one and two. At the end of March they believed that South Vietnam would fall in 1976, in April they correctly concluded that Saigon would fall within a matter of weeks. The main reason they saw behind the collapse was the South Vietnamese army's catastrophic retreat from the Central Highlands and the subsequent morale collapse within its ranks. This was in turn caused by the dwindling prospects of receiving US aid, which also had a direct moral impact on the South Vietnamese and furthermore, encouraged the North Vietnamese to go on an all out offensive.

Förkortningar och beteckningar

ARVN-Army of the Republic of Vietnam (Sydvietnams reguljära armé)

GVN-Government of Vietnam (Sydvietnams regering)

MACV-Military Assistance Command Vietnam (USAs militära högkvarter i Sydvietnam)

Hanoi-Åsyftar inte enbart Nordvietnams huvudstad utan även dess högsta beslutsfattare

MR-Military Region (Sydvietnam var uppdelat i fyra militärregioner)

NVA-North Vietnamese Army (Nordvietnams reguljära armé)

RF/PF-Regional Forces/Popular Forces (Sydvietnams territoriella styrkor, stred enbart i sina hemprovinser)

RVNAF-Republic of Vietnam Armed Forces (Sydvietnams samtliga väpnade styrkor)

VNAF-Vietnam Air Force (Sydvietnams flygvapen)

Vietcong-Den kommunistiska gerillan i Sydvietnam, kontrollerad av Nordvietnam (även känd som FNL och NLF)

WSAG-Washington Special Actions Group (Komitté i det nationella säkerhetsrådet som skulle hantera allvarliga kriser)

1 “We should never have been there in the first place”

Vietnamkriget är USAs mest kontroversiella krig. 58 000 amerikaner stupade. Det är visserligen betydligt färre än de vietnamesiska förlusterna som ligger på 200 000-250 000 stupade för Sydvietnam, 1 100 000 stupade för Nordvietnam samt över 2 miljoner civila förluster på båda sidor.¹ För en västerländsk demokrati, med låg tolerans för förluster i en konflikt vars syfte många ifrågasatte, anses dock den amerikanska förlustsiffran vara hög. Vietnamkriget fortsätter således att väcka känsliga frågor om huruvida det var värt det, vad det var man offrade så mycket för, krigets legitimitet, vad gick fel och varför, vem man kan skuldbelägga och om kriget överhuvudtaget hade kunnat vinnas. Det skulle kunna hävdas att det i och med Vietnamkrigets slut inleddes ett “krig om kriget” i den amerikanska samhällsdebatten. Detta är ett “krig” som till synes har pågått sedan dess.

I Vietnam ter sig också kriget som ett öppet och även illa dolt sår. Jag var i Vietnam hösten 2018 och i staden Hue fick jag kontakt med en sydvietnamesisk veteran som erbjöd guidade rundturer till krigskådeplatserna i området. Mr. Trung hade under krigets dramatiska slutskede varit stationerad i Danang och vaktat det viktiga flygfältet där. När Danang föll, den 30 mars 1975, blev han tillfångatagen av Nordvietnameserna. Likt så många andra sydvietnamesiska soldater och civila tillbringade han många år efter kriget i ett så kallat “reeducation camp”, den typ av koncentrationsläger som Nordvietnam upprättade efter krigsslutet. Till skillnad från många av sina kamrater överlevde han och kunde så småningom återgå till det civila livet, men kriget släppte han aldrig. Att erbjuda rundturer till historieintresserade västerlänningar var hans sätt att få berätta sitt perspektiv - det sydvietnamesiska perspektivet. Ett perspektiv som är direkt önskat och sopat under mattan i Vietnam. Under vår rundtur påpekade han flera gånger att det han sade var åsikter som inte

¹ Ronald H. Spector "Vietnam War." *Encyclopedia Britannica*, 13 mars, 2022.
<https://www.britannica.com/event/Vietnam-War>
(De vietnamesiska förlustsiffrorna är oklara, uppskattningarna varierar)

kunde yttras i offentligheten. Den kommunistiska regimens legitimitet vilar till stor del på deras version av kriget. I de statligt ägda museerna beskrivs erövringskriget i söder som ett "befrielsekrig" mot kolonialism och imperialism. De gånger Sydvietnam nämns beskrivs det som blott en marionettstat till USA. Även i USA ter sig dock Sydvietnams roll som relativt förbisett.

Det är naturligt att man från amerikansk sida givetvis tenderar att fokusera på de år man själv var aktivt involverat. I debatten om kriget är det dock en vanlig uppfattning att kriget var ett misstag och att man därav inte borde ha gett sig in i Vietnam från första början. Oaktat de politiska och moraliska aspekterna som detta påstående innehåller finns även uppfattningen att kriget inte gick att vinna i längden, men med det historiska facit i hand är det alltid givetvis enkelt att vara efterklok. Eftersom Sydvietnam föll är det alltså lätt att dra den slutsatsen i efterhand.

Frågan om kriget gick att vinna är således direkt kopplad till frågan om Sydvietnam hade några chanser att överleva med ett begränsat amerikanskt stöd. Därav är det nödvändigt att fokusera på den sista fasen av kriget, efter det amerikanska tillbakadragandet, när Sydvietnam enbart åtnjöt ett begränsat materiellt och ekonomiskt stöd. Den populära uppfattningen verkar vara att Sydvietnams öde som självständig stat var beseglat i samband med det amerikanska tillbakadragandet, precis som med den USA-stödda regeringen i Afghanistan. I samband med Kabuls fall har det dessutom återigen varit populärt att dra paralleller till Sydvietnams öde och göra en liknande poäng. Men var Sydvietnams fall oundvikligt? Och vad orsakade dess kollaps? Det är min ödmjuka förhoppning att med denna uppsats kunna bidra med någon infallsvinkel till denna fråga.

1.1 Syfte och Frågeställning

Syftet med uppsatsen är att belysa slutskedet av Vietnamkriget och Sydvietnams överlevnadschanser. Som tidigare nämnt är detta en period som inte uppmärksammats lika mycket som andra delar av Vietnamkriget. Med anledningen av USAs tillbakadragande från Afghanistan och Kabuls fall kan det också anses finnas ett förnyat intresse för Vietnamkriget, då man gärna vill jämföra de två händelserna. De senaste decennierna har det tillkommit nytt källmaterial i samband med att CIA tillgängliggjort fler dokument som tidigare varit hemlighetsstämplade. Därav finns det anledning till att "återbesöka" Vietnamkriget utifrån

deras perspektiv. Detta material verkar inte heller ha använts i någon större utsträckning i de böcker som publicerats om Vietnamkrigets slutskede de senaste åren.

För att uppnå syftet ämnar uppsatsen besvara följande frågeställningar:

- Vilka anledningar ser CIA bakom Sydvietnams fall?
- Hur bedömer CIA Sydvietnams förutsättningar att överleva under Nordvietnams offensiv 1975?

1.2 Forskningsläge

Forskningsläget över Vietnamkriget som helhet är givetvis mycket stort, men som det har framkommit är det desto mindre när det gäller det sydvietnamesiska perspektivet och krigets slutskede. Strax efter krigsslutet genomfördes intervjuer med 27 högt uppsatta sydvietnamesiska militärer och civila, där de tillfrågades om varför kriget förlorades. Detta resulterade en omfattande rapport som släpptes 1978. Flera olika skäl angavs, bland annat problem inom ARVN och GVN. En av huvudorsakerna ansågs dock givetvis vara USAs roll. Man menade att USA övergav sin allierade och att den psykologiska inverkan detta hade på moralen var lika viktig som avsaknaden av materiellt stöd. Att kollapsen skedde så snabbt tillskrevs de strategiska felsteg som begicks i krigets slutskede.²

Genom åren har det publicerats ett antal böcker som fokuserar på Sydvietnam och krigets slutskede. I *Why South Vietnam Fell* tar Anthony James Joes ett helhetsgrepp och diskuterar olika faktorer som bidrog till Sydvietnams kollaps under hela dess historia, från grundandet 1954 till slutet 1975. Joes argumenterar bland annat för att Sydvietnams öde var långt ifrån beseglat och att landet mycket väl kunnat överleva trots tillbakadragandet av amerikanska marktrupper. Istället var det nedskärningarna i materiellt och ekonomiskt stöd och de strategiska misstag de ledde till som orsakade Saigons fall. Joes lyfter exempelvis fram hur ARVN presterade mycket bra under påskoffensiven, trots frånvaron av amerikanska marktrupper.³

² Stephen T. Hosmer, Konrad Kellen, Brian M. Jenkins, *The Fall of South Vietnam: Statements by Vietnamese Military and Civilian Leaders*, Rand Corporation 1978.

³ Anthony James Joes, *Why South Vietnam Fell*, Lanham 2014, s.xi-xiv & s. 128.

Vad gäller slutoffensiven 1975 så betonar Joes hur Sydvietnam lyckades hålla kvar vid Saigon och mekongdeltat och att dessa områden hade kunnat fortsätta att utgöra stommen i en fortsatt sydvietnamesisk statsbildningen, trots de omfattande förlusterna i norr. Dessutom betonas det hur många av ARVN:s förband lyckades omgruppera efter förlusterna i norr och uppåda ett mycket beslutsamt försvar under krigets sista veckor. Joes är antagligen den som går längst i att framhärda Sydvietnams överlevnadschanser i krigets absoluta slutskede. Saigon hade inte behövt falla i april, menar han, om man bara inväntat regnperioden och inte kapitulerat dessförinnan.⁴ Författaren avslutar med att presentera alternativa scenarier där Sydvietnam hade kunnat överleva. Ett av dessa innebär just ett tillbakadragande från de mindre viktiga territorierna och därmed en konsolidering av Sydvietnams position i mekongdeltat och Saigon. Detta hade gjort landet betydligt mer lättförsvarat och till en begränsad kostnad, enligt författaren.⁵

I den nyutkomna *The ARVN and the Fight for South Vietnam*, går Nghia M. Vo igenom den sydvietnamesiska arméns historia från 1963 till 1975 med fokus på de största slagen. Författaren går också in på "vietnamiseringen" (USAs policy att dra sig ur kriget och träna upp ARVN) och argumenterar för att kriget kanske hade kunnat vinnas om denna policy implementerats tidigare. Vo menar att kriget dessutom gick bra de sista åren innan USAs tillbakadragande. Han framhåller även hur ARVN klarade sig väl under påskoffensiven och att detta tyder på en stark sydvietnamesisk stridsvilja även under krigets slutskede. Vo är således inne på ett liknande spår som Joes och pekar på de amerikanska nedskärningarna i stöd som avgörande.⁶

Black April: The Fall of South Vietnam, 1973-75, av George J. Veith, fokuserar enhälligt på de två sista åren efter att USAs direkta involvering upphört. Veiths bok är främst en detaljerad redogörelse över krigets två sista år, byggd på omfattande primärkällor. Han gör ett liknande argument som Joes och Vo i och med att han hävdar att vietnamiseringen, trots en del brister, var framgångsrik. Veith ser ett flertal olika faktorer bakom kollapsen, där nedskärningarna i stöd givetvis är en av de främsta. Andra faktorer, som Nordvietnams ökade militära förmåga

⁴ James Joes 2014, s. 139-155.

⁵ James Joes 2014, s. 173-181.

⁶ Nghia M. Vo, *The ARVN and the Fight for South Vietnam*, Jefferson 2021. s. 1-7 & s. 227-232

under krigets slutskede, anses också vara av betydelse. Han påpekar dock hur Sydvietnam generellt sett gjorde bra ifrån sig under krigets sista månader, sett till det prekära läget.⁷

Ovanstående författare ger alltså intrycket av att Sydvietnam förvisso stod inför en svår situation 1975, men att dess öde inte var beseglat förrän precis i slutet. I *Withdrawal: Reassessing America's final years in Vietnam* fokuserar Gregory A. Daddis just på tillbakadragandet och diskussionen om huruvida kriget i slutändan hade kunnat vinnas eller inte. Daddis behandlar dock USAs sista år i kriget, och alltså inte perioden efter parisavtalet 1973. Daddis drar således inga tydliga slutsatser om Sydvietnams överlevnadschanser efter USAs tillbakadragande, men det är tydligt att han har ett annat perspektiv gällande krigets slutskede. Boken är framförallt ett motargument mot vad författaren kallar "The Better War Myth". Detta är det narrativ om Vietnamkriget som hävdar att USA hade segern inom räckhåll, bara för att dra sig ut i sista stund på grund av det stora motståndet mot kriget. I samband med att Creighton Abrams övertog posten som överbefälhavare, hade MACV börjat lägga om strategin och på så sätt blivit mer framgångsrik, menar man. Skulden för misslyckandet i Vietnam ska således läggas på svaga politiker, journalister och antikrigsrörelsen snarare än militären.⁸

Daddis menar istället att USAs utsikter att framgångsrikt avsluta kriget under de sista åren var lika små som när kriget inleddes. Vietnamiseringen misslyckades och tvärt emot den populära uppfattningen så skedde inte heller någon radikal omläggning av strategin när Abrams blev överbefälhavare. Daddis ser också andra faktorer bakom Sydvietnams fall än amerikanska nedskärningar. Bland annat menar han att det var en mycket instabil stat som hade en rad interna problem och han kritiserar den benägenhet som finns att bara skylla nederlaget på det bristande stödet från USA.⁹ Detta perspektiv ger således ett pessimistiskt intryck av hur situationen såg ut inför krigets slutskede. Möjligen kan man även urskilja delar av det Daddis kallar "The Better War Myth" bland de ovanstående författarna, då de hävdar att kriget gick förhållandevis bra strax innan USAs tillbakadragande. Daddis hävdar också att Nixon och Kissinger var väl medvetna om att kriget antagligen skulle blossa upp igen efter fredsavtalet, men att det enda som stod på spel i Vietnam under krigets slutskede var USAs prestige. Detta då Vietnam vid denna tidpunkt upphört att vara av något större geopolitiskt intresse för USA.

⁷ George J. Veith, *BLACK APRIL: THE FALL OF SOUTH VIETNAM 1973-75*, New York 2012, s.1-15.

⁸ Gregory A. Daddis, *WITHDRAWAL: REASSESSING AMERICA'S FINAL YEARS IN VIETNAM*, New York 2017, s. 1-16.

⁹ Daddis 2017, s.1-16 & s. 204-207.

Nixon och Kissinger hade visserligen en ambition om att hålla Sydvietnam vid liv efter USAs tillbakadragande, men de verkar samtidigt ha varit väl medvetna om den betydande risken för ett värsta scenario.¹⁰

1.3 Källmaterial och metod

Metoden består av att genomföra en klassisk textanalys av de dokument som samlats in. I detta sammanhang är det viktigt att även försöka förstå vad som eventuellt framgår implicit i dokumenten. Därav är det alltså relevant att relatera dem till det historiska sammanhanget. Vid läsningen av dokumenten kommer jag alltså inte enbart fokusera på vad som står utan också vad som inte sägs i vissa sammanhang. Här är det samtidigt viktigt att inte tolka in för mycket mellan raderna.

Undersökningen kommer att avgränsas till kriget sista två månader, alltså mars och april 1975, eftersom det var då Nordvietnams slutoffensiv ägde rum. Källmaterialet består således av ett urval av de underrättelserrapporter som CIA publicerade under denna period. Den typen av dokument som kommer att användas är framförallt så kallade *National Intelligence Bulletins*. Dessa var en typ av lägesrapporter, framtagna av "United States Intelligence Board", där CIA hade en dominerande roll. De publicerades nästan dagligen under denna period och de berör den politiska och militära utvecklingen i olika länder. Sydvietnam tillägnas ofta en betydande del i dokumenten under den aktuella perioden. Utöver att beskriva händelseutvecklingen innehåller *National Intelligence Bulletin* ibland även längre analyser. Det är i huvudsak dessa analyser som ligger till grund för uppsatsen, då de tydligare uttrycker hur CIA ser på situationen och inte enbart rapporterar om händelseförloppet. Flera andra lägesrapporter, memorandum och briefingar kommer också att användas. Exempelvis *The Situation in Indochina*.

I resultatdelen sammanfattas alltså det som CIA skriver om händelseutveckling, på ett sätt som syftar till att efterlikna deras skrivsätt så mycket som möjligt. Jag tar även upp vissa saker som är av särskilt intresse och ligger till grund för den avslutande diskussionen och

¹⁰ Daddis 2017, s. 9 & s. 196-203.

analysen. Utöver detta förekommer också vissa avsnitt som syftar till att ge mer kontext till det händelseförlopp som CIA skriver om.

2 Historisk bakgrund

2.1 Vietnam delas

“You can kill 10 of my men for every one of yours I kill, but even at those odds you will lose.”
- Ho Chi Minh, 1946

Vietnam erövrades av Frankrike 1858 och kom senare att bli en del av kolonin Franska Indokina, tillsammans med grannländerna Laos och Kambodja.¹¹ I samband med det Första indokinakriget (1946-1954) vann dessa länder sin självständighet. Splittringen i Vietnam mellan kommunister och icke-kommunister hade gjort sig kännbar redan under kriget. Den kommunistiska gerillan Vietminh förde en väpnad kamp mot fransmännen, medan många icke-kommunister istället allierade sig med dem och stred mot kommunisterna i utbyte om löften om viss självständighet. USA involverade sig tidigt genom att stötta Frankrike i dess krig mot Vietminh. Kommunisterna hade en stark position i norr men var desto svagare i södern. Olika starka sociala grupper i södern, som den stora katolska minoriteten, var direkta motståndare till kommunismen. Därutöver tillkom nästan en miljon människor som flydde från Nordvietnam till Sydvietnam för att de inte ville leva under ett kommunistiskt styre.¹²

I den fred som undertecknades under Genevskonferensen våren 1954, delades således Vietnam upp i det kommunistiska Nordvietnam och det icke-kommunistiska Sydvietnam. Gränsen drogs längs den 17:e breddgraden, som går genom mitten av landet. Avtalet mellan Frankrike och Vietminh stipulerade att delningen skulle vara temporär tills fria val kunde hållas, syftande till att återförena landet. Endast representanter för Vietminh och Frankrike hade dock skrivit på avtalet, inga representanter för den icke-kommunistiska regeringen under kejsar Bao Dai och premiärminister Ngo Dinh Diem hade medverkat. Denna regering hade sedan tidigare erkänts av över 30 länder som den legitima regeringen för hela Vietnam,

¹¹ Joseph Buttinger, William J. Duiker, Gerald C. Hickey, Neil L. Jamieson, Milton Edgeworth Osborne och William S. Turley, "Vietnam.", *Encyclopedia Britannica*, 26 augusti, 2021.

<https://www.britannica.com/place/Vietnam/The-conquest-of-Vietnam-by-France>

¹² James Joes, 2014, s.5-8, s.15 & s. 21.

däribland USA. Föga förvånande gick de därför inte med på hålla något sådant val, ett val som de ansåg med säkerhet skulle bli manipulerat av kommunisterna. Delningen hade således blivit permanent.¹³

2.2 Det andra Vietnamkriget

“Our government is united in its determination to take all necessary measures in support of freedom and in defense of peace in Southeast asia” - Lyndon B. Johnson, 1964

Kommunisterna, som å sin sida också gjorde anspråk på att styra hela Vietnam, inledde strax efter uppdelningen ett gerillakrig i Sydvietnam. Gerillan leddes av före detta officerare i Vietminh som hade åkt norrut efter delningen, men som nu började återvända tills södern för att starta en ny gerillarörelse. Denna kom att bli känd som Vietcong av sina motståndare.¹⁴ Som så många andra konflikter under Kalla kriget kom inbördeskriget i Vietnam snabbt att bli en del av den globala konfrontationen mellan USA och kommunistblocket, där USA stöttade Sydvietnam och Sovjetunionen och Folkrepubliken Kina stöttade Nordvietnam.

USA ökade ständigt sitt bistånd i samband med att konflikten eskalerade. De första amerikanska marktrupperna anlände till Sydvietnam i mars 1965, efter incidenten i Tonkinbukten när USA hävdade att ett av deras fartyg beskjutits av Nordvietnam.¹⁵ I samband med den amerikanska truppenärvaron kom USA att gå från att assistera Sydvietnam till att i princip ta över kriget. Amerikanska trupper genomförde de större operationerna. ARVN:s roll blev istället att antingen assistera sina nya allierade på slagfältet eller ägna sig åt taktiska operationer på lägre skala, för att driva ut lokala kommunistiska styrkor i olika delar av landet. ARVN kom på så sätt att få en något undanskymd roll och har oftast blivit antingen bortglömd eller kritiserad i historieskrivningen om kriget.¹⁶

1969 hade den amerikanska involveringen nått sin topp, med över 500 000 trupper stationerade i Sydvietnam.¹⁷ Samtidigt som kriget eskalerat hade den politiska situationen i

¹³ James Joes, 2014, s. 20-22

¹⁴ James Joes, 2014, s. 41-42

¹⁵ Ronald H. Spector, "Vietnam War." *Encyclopedia Britannica*, 13 mars 2022.
<https://www.britannica.com/event/Vietnam-War/The-U-S-role-grows>

¹⁶ Vo, 2021, s.1-3.

¹⁷ Ronald H. Spector, "Vietnam War.", *Encyclopedia Britannica*, 13 mars 2022.

Sydvietnam varit alltså instabil. Premiärminister Ngo Dinh Diem tog full kontroll över landet 1954 och blev i samband med det president. 1963 mördades han i en militärkupp, som leddes av Duong Van "Big" Minh och som delvis var understödd av USA (USAs inblandning och stöd av kuppen är omstridd). Därefter följde en period av politisk turbulens fram tills Nguyen Van Thieu blev president 1967, men Thieu hade liksom sina företrädare många interna fiender.¹⁸

2.3 "Fred"

"We have peace with honor" - Richard Nixon, 23 januari 1973

I det amerikanska valet 1968 hade Richard Nixon gått till val på att successivt avsluta kriget i Vietnam. Vid det laget hade det fått en oerhört kontroversiell status och blivit extremt politiserat, både i USA och i omvärlden. Efter att Nixon tillträdde presidentposten inleddes därav USAs tillbakadragande och "Vietnamiseringen" av kriget, som gick ut på att träna upp ARVN och återlämna det fulla ansvaret för kriget till dem.¹⁹ 1972 fanns enbart 75 000 amerikanska trupper kvar i landet och enbart en minoritet av dem tjänstgjorde i stridande förband. Den våren genomförde Nordvietnam en konventionell storoffensiv, som har blivit känd som "påskoffensiven". Det var den största offensiven ditills i kriget och Sydvietnams armé var då i princip ensam på marken. Ett beslutsamt försvar av ARVN, understött av det amerikanska flygvapnet, lyckades stå emot angreppet och kommunisterna drevs tillbaka efter att ha tillfogats mycket stora förluster.²⁰

Den 27 januari 1973 undertecknades fredsavtalet i Paris av representanter för USA, Sydvietnam, Nordvietnam och Vietcong. "Freden" kom dock enbart att innebära att USA drog sig ur konflikten unilateralt. Två huvudanledningar kan anses ligga bakom USAs slutgiltiga tillbakadragande. Den ena har givetvis att göra med krigets tilltagande popularitet, den andra med krass realpolitik. Nixons besök i Folkrepubliken Kina 1972 och "The Sino-Soviet split" hade lett till att en kil drivits in mellan de två kommunistiska stormakterna. Detta gjorde att Vietnam förlorade sin betydelse i den större kontexten i Kalla kriget. Utifrån en rent strategisk synvinkel var det inte längre intressant för USA att bedriva

<https://www.britannica.com/event/Vietnam-War/Firepower-comes-to-naught>

¹⁸ James Joes, 2014, s. 31-32, s. 47 & s. 60-66.

¹⁹ Daddis, 2017, s. 50-51 & 72-75.

²⁰ James Joes, 2014, s. 123-128.

ett kostsamt krig mot kommunister i ett litet land i Sydostasien, när det globala hotet minskade i takt med den interna splittringen inom kommunistblocket. Det har därför argumenterats att Sydvietnam övergavs främst utifrån cyniska realpolitiska överväganden.²¹

I ett privat samtal efter att avtalet undertecknats sade Henry Kissinger (nationell säkerhetsrådgivare och sedermera utrikesminister) följande om freden:

[...]we know the goddamned agreement will probably not work, but we've got to be in the position where if it doesn't work it will be the result of the other side.²²

Icke desto mindre hade Nixonadministrationen gett garantier om fortsatt stöd.²³ Inte långt efter att avtalet undertecknats blossade kriget upp igen, när nordvietnamesiska trupper återigen strömmade söderut.²⁴ Samtidigt fortsatte amerikanskt stöd att strömma in i Sydvietnam, men intresset för att upprätthålla detta bistånd minskade ständigt. USA började skära ner på stödet i december 1973, efter press från kongressen. Därefter följde en period av ständiga nedskärningar som tilltog kraftigt efter Nixons avgång 1974.²⁵ I det kommunistiska lägret fortsatte däremot Sovjetunionen och Kina att oavbrutet skicka mer och mer materiel och förnödenheter till Nordvietnam.²⁶

I december 1974 gick Nordvietnam till anfall och erövrade Phuoc Long-provinsen, nära gränsen till Kambodja. Det var det grävsta brottet mot fredsavtalet ditills. Med anledning av denna förlust kallade Kissinger till ett WSAG-möte den 7 januari. Under mötet uttryckte Kissinger att om Nordvietnam skulle bedöma att de kunde erövra Sydvietnam var det inte mycket man kunde göra för att stoppa dem.²⁷

²¹ Daddis, 2017, s. 9 & s. 196-203.

Ronald H. Spector, "Vietnam War.", *Encyclopedia Britannica*, 13 mars 2022.

<https://www.britannica.com/event/Vietnam-War/The-United-States-negotiates-a-withdrawal>

Walter A. McDougall, "20th-century international relations.", *Encyclopedia Britannica*, 28 februari 2022.

<https://www.britannica.com/topic/20th-century-international-relations-2085155/The-Sino-Soviet-split>

Robert Farley, "Why America Decided Against Winning The Vietnam War", *The National Interest*, 7 augusti 2020.

<https://nationalinterest.org/blog/reboot/why-america-decided-against-winning-vietnam-war-166508>

²² Daddis, 2017, s. 196.

²³ Vo, 2021, s. 152.

²⁴ Veith, 2012, s.18-24.

²⁵ Veith, 2012, s. 55-61.

²⁶ James Joes, 2014, s. 136.

²⁷ Veith 2012, s.100-111.

Efter fredsavtalet 1973 bestod ARVN av cirka 450 000 man uppdelade i 13 infanteridivisioner. Utöver detta fanns 20 000 man i jägarförbanden, som var en typ av elitstyrkor som opererade självständigt. RF/PF hade runt 325 000 man respektive 200 000 man. Med en armé på omkring en miljon man hade Sydvietnam åtminstone på pappret en numerär att räkna med. RVNAF led dock av brist på krigsmateriel som en följd av USAs nedskärningar i stöd. Den sydvietnamesiska strategin efter USAs tillbakadragande präglades dessutom av doktrinen att inget territorium fick förloras till kommunisterna. RVNAF var således utspritt över hela landet för att kunna försvara varje provins. Detta gjorde att dess numerära slagkraft knappast existerade på en strategisk nivå. I egenskap av anfallare kunde Nordvietnam däremot alltid kraftsamla styrkor varhelst man önskade slå till och på så sätt alltid åtnjuta det lokala numerära överläget.²⁸

Den så kallade Ho Chi Minh-leden gav Nordvietnam ytterligare fördelar. Leden var ett nätverk av vägar som Nordvietnam dragit igenom Laos och Kambodja och löpte alltså längs med Sydvietnams gräns åt väster. På grund av detta nätverk kunde Nordvietnam gå till anfall nästan överallt i Sydvietnam, inte bara vid gränsen i norr.²⁹ 1975 stod därför Sydvietnam inför en svår situation vid händelse av en ny storoffensiv under nästa torrperiod (krigföringen i Vietnam var alltid i samklang med årstiden, då monsunregnen under sommaren och hösten gjorde större operationer nästintill omöjliga).

²⁸ James Joes, 2014, s.134-135.

²⁹ James Joes, 2014, s.115-117.

Bild: National Geographic Society, "Vietnam War", nationalgeographic.org.

<https://www.nationalgeographic.org/photo/vietnam-war/>

Centrala höglandet

Bild: Wikimedia Commons, "File: Central Highlands in Vietnam.svg", commons.wikimedia.org.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Central_Highlands_in_Vietnam.svg

4 Resultat

4.1 Fas 1: Offensiven inleds (4 mars-13 mars)

Den 4 mars inledde Nordvietnam sin våroffensiv genom att attackera Ban Me Thuot, huvudstad i Darlac-provinsen i centrala höglandet. Samtidigt skar NVA av flera viktiga vägar och gick även till anfall utanför Pleiku och Kontum.³⁰ ARVN:s underrättelsetjänst varnade den lokala befälhavaren för att anfallen mot Pleiku och Kontum var distraktioner och att huvudmålet för offensiven i höglandet var Ban Me Thuot. Befälhavaren avfärdade detta och flyttade trupper från Ban Me Thuot till Kontum och Pleikus försvar, vilket snabbt gav kommunisterna överläget i Darlac-provinsen. Ban Me Thuot föll den 11 mars.³¹

CIA:s rapportering

Den 6 mars skriver *National Intelligence Bulletin* att de ökade stridigheterna i centrala höglandet indikerar att den kommunistiska våroffensiven startat. Flera baser i provinserna Kontum och Pleiku har stormats och den strategiskt viktiga Highway 19, som förbinder höglandet med kusten, har skurits av. Kommunisternas plan tros vara att gradvis öka trycket mot Kontum och Pleiku. Det understryks att huvudmålet för Sydvietnam måste vara att återta kontrollen över den viktiga vägen, eftersom förnödenheter till de två provinshuvudstäderna (alltså Kontum och Pleiku) måste flygas in annars. Även om vägen kan återtas anses dock Sydvietnam stå inför ett svårt läge, då Kontum i sin tur är beroende av Highway 14, som förbinder staden med Pleiku. Denna väg bedöms vara ett enkelt mål för kommunisterna och kan mycket väl skäras av. Vidare har denna situation tvingat Sydvietnam att ändra planer på att förflytta förband från Pleiku till Darlac. Nordvietnam påstås ha fyra divisioner som kan sättas in i höglandet och vid kusten. De sydvietnamesiska förbanden bedöms vara jämnstarka, men lider av "resupply capabilities" samt att de har ett stort område att försvara. De står därmed inför en svår situation ifall kommunisterna fortsätter att öka trycket. Dock bedöms de större städerna vid kusterna kunna försvaras.³²

³⁰ Veith, 2012, s. 153-154.

³¹ James Joes, 2014, s. 140-141.

³² United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 6 mars 1975, s. 7-8, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010010-5, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010010-5.pdf>

Här uttrycks alltså viss pessimism mot just läget i höglandet, samtidigt som man är desto mer optimistisk till Sydvietnams förmåga att försvara kusten. Orsakerna till att man är skeptisk till ARVN:s förmåga att försvara höglandet är just det klassiska problemet med brist på utrustning samt att de är utspridda över ett för stort område. En annan intressant detalj med denna rapport är att det inte skrivs mycket om Ban Me Thuot och huruvida man tror att detta är huvudmålet eller inte. Istället skriver man att man tror att planen är att gradvis öka trycket mot Kontum och Pleiku. Detta ger intrycket av att CIA, till skillnad från ARVN:s underrättelsetjänst, inte lyckades förutsäga att Ban Me Thuot var huvudmålet och att man möjligen gjorde samma felaktiga slutsats som den lokala befälhavaren. Enligt Veith råder det dock delade meningar om vad CIA faktiskt visste om detta innan anfallet inleddes. Thomas Polgar, CIA:s chef i Saigon, har hävdade att man hade tillgång till information som bekräftade att anfallet mot Ban Me Thuot var huvudmålet.³³ I varje fall är det åtminstone klart att sådana förutsägelser inte avspeglas i CIA:s rapport från den 6 mars.

Den 12 mars skriver *National Intelligence Bulletin* att den senaste veckans offensiver indikerar att striderna i Sydvietnam kommer att öka i omfattning och intensitet, i synnerhet i landets centrala delar. Strider har även blossat upp i andra delar av landet, exempelvis utanför Hue, vid Tay Ninh i MR3 och nere i delat i MR4. Det bedöms att Sydvietnam kommer att förlora mer territorium innan offensiven kan stoppas. Denna bedömning innehåller dock ett underförstått påstående om att offensiven faktiskt kan stoppas. Förlusterna ses inte heller som särskilt allvarliga eftersom de främst kommer att ske i så kallade "fringe areas". RVNAF:s försvarsförmåga borde därför inte bli alltför underminerad av dessa förluster. Dessutom menar man att Sydvietnam bör kunna återta dessa områden senare. Överlag spås därför Sydvietnam komma relativt helskinnade ur denna omgång strider, men ifall Nordvietnam skulle sätta in fler reserver kan detta tippa balansen till deras fördel. Motivet bakom Nordvietnams anfall tros vara en väl medvetenhet om de begränsningar i resurser som Sydvietnam lider av, vilket gör att de inte är kapabla till ett beslutsamt försvar av alla sina områden. Nordvietnam har därför gjort bedömningen att tillfället var gynnsamt för att slå till i områden där Sydvietnam har ett svagt försvar, de områden i centrala höglandet som attackerats är sådana områden.³⁴

³³ Veith, 2012, s. 148.

³⁴United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 12 mars 1975, s. 3 & s. 13, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010020-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010020-4.pdf>

Nordvietnam anses även ha förmågan att trappa upp striderna ytterligare i vissa av dessa områden. Fler anfall i höglandet förväntas och man gör även bedömningen att Kontum och An Loc kan falla i så fall. Att inta Pleiku anses å andra sidan vara betydligt svårare, men även denna stad kan falla om staden isoleras under en längre tid. I Tay Ninh, i MR3, har tidigare rapporter indikerat att stadens försvar varit svagt, men förstärkningar under de senaste månaderna visar att Sydvietnam är beslutsamt att hålla den. Utfallet av den amerikanska kongressens omröstningar om stöd till Sydvietnam kan också spela en viktig roll.

Nordvietnam kommer dessutom att utnyttja den negativa psykologiska inverkan som en omröstning om minskat stöd skulle ha. De anses även ha en god infrastruktur för att skicka in fler förstärkningar till slagfälten i söder. Fler förstärkningar bedöms vara på väg och dessa kommer att vara i position inom några veckor. Förstärkningarna kommer att vara tillräckliga för att ersätta förluster samt att stärka NVA: stridsförmåga ytterligare. Nordvietnam har dessutom utökat rekryteringen av trupper och kortat deras träningstid vilket indikerar att de förutser svåra förluster. Dessa nyrekryterade trupper kommer dock att prestera sämre.³⁵

Sydvietnam har å sin sida tagit flera initiativ för att kontra ökad nordvietnamesisk aggression. Den nya befälhavaren i områdena runt Saigon, som tillträdde posten i februari, är betydligt mer aggressiv och är optimistisk om sina truppers försvarsförmåga. De upptrappade striderna i det södra centrala höglandet har fått befälhavaren där att förflytta fler trupper dit. I de norra provinserna har RVNAF använt sig av artilleri och flyganfall mot nordvietnamesiska positioner sydväst om Danang för att förhindra fler offensiver där. I den västra delen av regionen har även omfattande regn gynnat Sydvietnam, då flera av de vägar som kommunisterna kontrollerar blivit översvämmade. I Quang Tri och Thua Thien har däremot väderförhållandena förbättrats, vilket gör förnyade angrepp troliga.³⁶

Den 13 mars gick Sydvietnam till motangrepp vid Hue och återerövrade mycket territorium. I Ban Me Thuot anlände ytterligare förstärkningar och flygvapnet sattes in för att ge maximalt

³⁵ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 12 mars 1975, s. 15-17, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010020, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010020-4.pdf>

³⁶ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 12 mars 1975, s. 18, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010020, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010020-4.pdf>

stöd i striderna i höglandet. Presidenten gav även order om att den luftburna divisionen skulle flyttas från MR1 till Saigon för att kunna fungera som en reservstyrka kapabel till att sättas in på kritiska ställen. *National Intelligence Bulletin* från denna dag påpekar dock att detta kommer att skifta balansen i MR1 till Nordvietnams fördel.³⁷

Samma dag släpptes även en rapport om den militära upptrappningen under perioden från den 27 februari till 12 mars. Rapporten börjar med att observera den senaste veckans attacker och de omfattande truppförflyttningar som Nordvietnam genomför. Man tar också upp att ARVN har problem med ammunition och att de har gjort av med mycket stora mängder under föregående månad, detta trots uttalade mål om att minska konsumtionen. Vidare lyfter man fram att VNAF förvisso har växt under de senaste åren, men i nuläget lider av brist på tillräckligt tränade piloter samt reservdelar. De försök som har gjorts för att åtgärda detta har underminerats av de amerikanska nedskärningarna i stöd. I jämförelse med april-juni 1972, alltså under påskoffensiven, kan VNAF enbart genomföra ca 60% av det antal uppdrag man flög då. I nuläget bedöms VNAF dock kunna ge tillräckligt mycket luftunderstöd, men vid händelse av en kommunistisk storoffensiv kommer det inte vara tillräckligt.³⁸ Detta sista påstående är synnerligen relevant i sammanhanget eftersom den kommunistiska storoffensiven redan inletts vid tidpunkten för rapportens publikation.

4.2 Fas 2: Reträtten från höglandet och kollapsen i MR1 och MR2 (14 mars-31 mars)

Under ett möte med sina tre högsta rådgivare den 11 mars hade president Thieu tillkännagivit en radikal omläggning av försvarsstrategin. I ljuset av den svåra situationen i höglandet och de minskade utsikterna för amerikanskt stöd var det inte längre realistiskt att försvara allt territorium, menade presidenten. Thieu hade således dragit slutsatsen att det bästa vore att överge nästan hela centrala höglandet och enbart hålla fast vid de större städerna vid kusten i MR1 och MR2. Ban Me Thuot skulle återerövrats på grund av stadens strategiska vikt, men majoriteten av MR1 och MR2 skulle alltså överges.³⁹ Provinserna i höglandet stod för endast

³⁷ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 13 mars 1975, s. 5, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010022-2, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010022-2.pdf>

³⁸ Central Intelligence Agency & Defense Intelligence Agency, "Survey of Communist Military developments in Indochina", 13 mars 1975, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000600080005-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000600080005-4.pdf>

³⁹ Veith, 2012, s. 173-174.

en femtedel av Sydvietsnams befolkning, men sju av ARVN:s tretton divisioner var stationerade där. Genom att dra tillbaka dessa förband skulle man således konsolidera sin position och bättre kunna försvara de mer befolkningstäta och ekonomiskt viktigare provinserna i söder. För att undvika att nyheter om planen läckte ut och överraskningsmomentet gick förlorat avvaktade Thieu in i det längsta med att meddela befälhavarna. Den 14 mars utfärdade presidenten slutligen vad som förmodligen är krigets mest kontroversiella och avgörande order: att retirera från höglandet.⁴⁰

När den allmänna reträtten från Kontum och Pleiku inleddes den 16 mars utbröt snabbt panik bland civilbefolkningen, ingen ville stanna kvar i områden som skulle hamna i kommunisterna händer. Hundratusentals civila anslöt sig därför till den retirerande militärkonvojen, vilket gjorde tillbakadragandet ännu svårare i samband med att vägen fylldes av civila som blandade sig med militärerna. De lokala befälhavare hade å sin sida haft minimalt med tid för att planera reträtten på grund av att Thieu inte informerat dem förrän i sista stund. För att undvika att bli upptäckta av kommunisterna så länge som möjligt hade man dessutom beslutat sig för att använda Route 7B, en väg som inte använts på länge och därför var i dåligt skick. Kolonnen fördröjdes därför ytterligare av sådana svårigheter. När de nordvietnamesiska styrkorna, som initialt blivit överraskade, kom ifatt kolonnen och började beskjuta den brast moralen och disciplinen bland trupperna snabbt samman. Många soldater övergav sina förband för att försöka rädda sina familjer, ett mönster som kom att bli vanligt bland ARVN:s trupper under krigets slutskede.⁴¹ Anthony James Joes beskriver reträtten på följande sätt:

The confusion, panic and tragedy of the withdrawal from the central highlands surpass Hemingway's compelling portrayal of the retreat of the Italian army before the Austrians and Germans during the battle of Caporetto. Of the 400 000 civilians who fled Kontum, Pleiku and other places, perhaps only 100 000 made it out; this was 'the worst bloodbath of the war.' Of the 60 000 troops who set out from Pleiku and Kontum, only 20 000 reached safety, making this 'the greatest disaster in the history of ARVN.'⁴²

Katastrofen som höll på att utveckla sig stannade dock inte i höglandet. Förflyttningen av den luftburna divisionen från Danang till Saigon hade redan lämnat kuststäderna i MR1

⁴⁰ James Joes, 2014, s. 141-142.

⁴¹ Veith, 2012, s. 204-234.

⁴² James Joes, 2014, s. 143.

försvagade och vållat stor oro bland befolkningen där. När NVA gick till anfall längs kusten utspelades ett liknande drama när vägarna fylldes av flyktingar, samtidigt som ARVN desperat försökte omgruppera vid kuststäderna. Huvuddelen av flyktingströmmen kom att gå till Danang, där några av krigets mest dramatiska scener utspelade sig när såväl civila som militärer försökte ta sig ut till evakueringsbåtar. Många drunknade på vägen.⁴³

CIA:s rapportering

Den 17 mars släpptes en *National Intelligence Bulletin* som konstaterade att situationen radikalt förändrats i samband med den sydvietnamesiska reträtten från höglandet. Rapporten börjar med att notera att tidigare underrättelser, innan offensiven inleddes, inte bedömde det som troligt att Nordvietnam skulle genomföra en storoffensiv under denna torrperioden om inte en betydande möjlighet för en sådan offensivs framgång skulle uppstå. Motivet bakom den nordvietnamesiska offensiven beskrivs som följande:⁴⁴

In the recent pattern of events in Indochina and in the US, particularly the US debates and actions on the question of US aid, the North Vietnamese appears to have sensed just such an opportunity.⁴⁵

Här understryks alltså vikten som frågan om det amerikanska stödet till Sydvietnam har för Nordvietnams strategiska tänkande. Rapporten går sedan vidare till Thieus radikala omvändning av försvarsstrategin. Huvudanledningarna bakom omläggningen sägs vara den ökade pressen från Nordvietnams angrepp samt de minskade utsikterna för amerikanskt stöd. Under de senaste veckorna har RVNAF gjort av med stora mängder ammunition, man förmodar att president Thieu dragit slutsatsen att detta inte är hållbart på längre sikt. På grund av svårigheterna med logistiken har alltså president Thieu troligen kommit fram till att en strategisk reträtt utgör den bästa möjligheten för att stå emot denna offensiven samt för att köpa sig tid för att förbereda sig för nästa torrperiod under 1976. General Truong har redan beordrat att trupper ska dras tillbaka från två distrikthuvudstäder i Quang Ngai. Två

⁴³ James Joes, 2014, s. 142, 146-148.

⁴⁴ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 13-20, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

⁴⁵ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 13, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

marinbrigader ska även dras tillbaka från sina positioner norr om Hue och istället flyttas till Danang. Rapporten konstaterar att detta kommer att betydligt försvaga försvaret av dessa områden. Överlag anser rapporten att beslutet om strategisk reträtt visserligen är rimligt utifrån en ren militär synvinkel, men medför betydande risker sett till psykologiska och moraliska aspekter.⁴⁶

[...]a psychological unraveling within ARVN that could seriously complicate an orderly consolidation of the GVN's military position. The permanent relocation of some South Vietnamese units away from their traditional areas of operation could impact sharply on the fighting esprit of soldiers in these units. The withdrawal from Kontum and Pleiku provinces is already causing serious morale problems among government troops there.⁴⁷

Här tycks alltså CIA förutse den moraliska kollaps som senare skulle drabba ARVN. Rapporten anser vidare att beslutet gör flera av Nordvietnams mål enkla att uppnå och att kommunisterna kommer att utnyttja detta till fullo. NVA har nu betydligt bättre möjligheter att gå till anfall mot Hue, om Hanoi bedömer det som nödvändigt bör de kunna sätta in upp till fem divisioner för att inta staden. Däremot tror man att Nordvietnam kommer att undvika det starka försvaret vid Danang och istället ta mer territorium i södra MR1. I centrala höglandet bedöms Kontum och Pleiku snart vara i NVA:s händer utan några större svårigheter. Vidare uttrycker rapporten skepticism mot Sydvietnams försök att återerövra Ban Me Thuot. Man ser en risk med att Nordvietnam kan utnyttja detta för att tillfoga ARVN ett betydande nederlag där. Det främsta testet för den nya strategin kommer dock att ske i MR3 och MR4. Hur mycket Nordvietnam kommer att sätta in där visar även i hur stor utsträckning de kommer att utöka sin kampanj. Hittills har deras fokus i MR3 legat på att isolera Tay Ninh, men det sydvietnamesiska försvaret där har varit beslutsamt. RVNAF anses ha överläget vid denna front och ankomsten av den luftburna divisionen förstärker detta överläge. Tiden lyfts även fram som en viktig faktor, eftersom torrperioden i MR3 går mot sitt slut om cirka två månader.⁴⁸

⁴⁶ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 14-15, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

⁴⁷ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 16, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

⁴⁸ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 16-18, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

Kommunisterna kommer alltså att erövra stora territorier, men de ekonomiska konsekvenserna av detta bedöms dock inte vara alltför digra. Detta beror främst på hur stor flyktingströmmen blir och hur mycket territorium Sydvietnam förlorar vid den tätbefolkade kusten i MR1 och MR2. Hanoi står inför valet mellan en mer försiktig strategi där man kan nöja sig med de betydande framgångar man redan åtnjuter, eller en mer aggressiv strategi som fortsätter offensiven. Detta kommer till stor del återigen att hänga på externa faktorer, som USAs beslut om mer stöd eller Kambodjas eventuella kollaps. Rapporten konkluderar att den avgörande faktorn för hur situation utvecklas är den moraliska.⁴⁹

A mood of defeatism in South Vietnam--produced by GVN reverses, communist gains, dwindling supplies, South Vietnamese perceptions of US behavior, or any combination of such factors--could become infectious and self confirming. We believe that there is a good chance that South Vietnam, its government and its army, can avoid this kind of attitudinal collapse unless the South Vietnamese see a major change in US assistance policies.⁵⁰

Det är intressant att rapporten här framhåller hur Sydvietnams uppfattning av USAs stöd verkar vara viktigare än det faktiska stödet. Tyvärr förklarar inte rapporten varför man tillmäter just uppfattningen av stödet en så stor betydelse snarare än stödet i sig självt. En tolkning skulle kunna vara att man anser att Sydvietnam egentligen kan klara sig förhållandevis bra på egen hand, men att de inte insett det själva. Å andra sidan bör man vara försiktig med att läsa in för mycket i detta.

Rapporten uttrycker slutligen en försiktig optimism, förutsatt att den typ av moraliska kollaps som man befärrar inte inträffar. Såvida inte sydvietnameserna upplever en markant ändring i USAs policy om stöd tror man att detta kan undvikas. Om den moraliska kollapsen uteblir bedöms GVN kunna behålla kontrollen över de södra delarna av landet samt de större städerna vid kusten i norr (bortsett från Hue får man förmoda). Kommunisterna kommer dock

⁴⁹ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 18-20, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

⁵⁰ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 20, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

att bli betydligt stärkta. Det bästa scenariot är att denna torrsäsong strider främst kommer att resultera i allmän frustration och krigströtthet i Sydvietsnams kvarvarande territorium.⁵¹

Den 19 mars anses situationen i de norra delarna av MR1 potentiellt kunna bli kritisk. GVN har snabbat upp tempot för den luftburna divisionens tillbakadragande, vilket lämnar området nästintill oförsvarat. Divisionens tillbakadragande har även upprört den lokala befälhavaren som hade planerat att förstärka Quang Tin. Istället bedömer han att provinsen kommer att falla i kommunisternas händer, som nu hotar provinshuvudstaden Tam Ky. Den luftburna divisionens 3:e brigad, som ursprungligen skulle till Saigon, ska istället skickas till MR2, men man tror att den inte kommer att sättas in i höglandet. Resterna av den 23:e divisionen samt jägarförbanden som stridit vid Ban Me Thuot har svårigheter med att nå de sydvietnamesiska linjerna. Även om de skulle lyckas omgruppera vid kusten hävdar man att det kommer det att dröja innan de kan sättas in i strid på igen. President Thieu har för övrigt övergivit planen på att återerövra Ban Me Thuot. I MR3 och MR4 pågår också hårda strider, men där anses Sydvietnam ha situationen mer under kontroll.⁵²

Den 25 mars påstår *National Intelligence Bulletin* att omgrupperingen av de styrkor som drar sig tillbaka har blivit ett lika stort problem som att möta NVA.⁵³ Detta får anses vara ganska anmärkningsvärt och kan indikera vikten som CIA tillmäter det självfövällade kaos som drabbat RVNAF:s styrkor under deras reträtt. De tycks också uttrycka en skepticism mot utsikterna för dessa omgrupperingar att lyckas.

Den 26 mars rapporteras det att viktiga städer som Danang, Nha Trang och Qui Nhon nu är under stort hot. Kommunisterna har skickat in fler förstärkningar från höglandet och reagerat ovanligt snabbt och välorganiserat på den sydvietnamesiska kollapsen. Veckan innan lyckades kommunisterna snabbt skicka två regementen från Darlac till Phu Bon för att hindra den militärkonvoj som försöker ta sig till kusten från Kontum och Pleiku. Tidigare menar man att kommunisterna ofta varit ineffektiva och långsamma på att utnyttja situationer som förändras

⁵¹ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 20, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

⁵² United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 19 mars 1975, s. 3-4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010032-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010032-1.pdf>

⁵³ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 25 mars 1975, s. 3-4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010042-0, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010042-0.pdf>

snabbt. Den omorganisering som ägt rum inom kommandostrukturen det senaste året tros ha bidragit till denna ökade förmåga.⁵⁴ Detta omdöme visar att CIA inte enbart förklarar händelseförloppet utifrån vad USA och Sydvietnam gör eller inte gör. I detta fall lyfter man även fram faktumet att fienden har förbättrat sin förmåga som en viktig faktor.

En *Special National Intelligence Estimate* från den 27 mars, börjar med att konstatera att situationen blivit mycket allvarlig i både MR1 och MR2 sedan beslutet fattades om att retirera och överge flera provinser. Rapporten uttrycker också skepticism mot Sydvietnams utsikter för att kunna hålla Danang. Det är tveksamt om de trupper som drar sig tillbaka från höglandet till kusten kommer att nå fram till staden och utan dem hävdar man att det kommer att bli svårt att försvara staden. Nordvietnam har å sin sida två utvilade divisioner väster om staden och påstås göra sig redo för att anfälla den. I MR2 har Sydvietnam strax över en division medan Nordvietnam har fem. Nha Trang, som är militärhögkvarter för denna region, bedöms ha ett svagt försvar och kan därför också falla i kommunisternas händer. I Saigon-området överväger man att överge Tay Ninh, sedan man blivit tvungen att flytta en del av trupperna där efter att kommunisterna gjort framsteg öster om Saigon. Situationen i deltat beskrivs som relativt stabil något som dock snabbt kan förändras om Sydvietnam blir tvungen att skicka trupper därifrån norrut.⁵⁵

En av huvudorsakerna till kollapsen i norr anses vara faktumet att Thieu inte ordentligt informerade sina befälhavare där om sina planer, förrän strax innan planerna skulle genomföras. Detta resulterade i att hans egna styrkor blev lika överraskade som kommunisterna, varken sydvietnamesiska officerare eller amerikanska tjänstemän blev ordentligt informerade i förväg. Genomförandet av reträtten urartade således på grund av brist på ordentliga förberedelser och planering av de befälhavare som skulle genomföra den. På grund av detta misslyckande har Thieus ledarskap dessutom börjat ifrågasättas alltmer inom militären. Regeringen var inte heller förberedd på att hantera den massiva flyktingströmmen som uppstod i kölvattnet av reträtten. Det beräknas att det finns cirka en miljon flyktingar i Danang och att regeringens resurser inte kommer att räcka till om de ska kunna evakueras.

⁵⁴ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 26 mars 1975, s. 1, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010044-8, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010044-8.pdf>

⁵⁵ United States Intelligence Board, "SPECIAL NATIONAL INTELLIGENCE ESTIMATE: Assessment of the Situation in South Vietnam", 27 mars 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80R01720R000400100020-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80R01720R000400100020-1.pdf>

Det ansträngda läget i Danang medför att det finns stor risk för att kravaller kan utbryta. Utöver dessa bakslag lyfter rapporten även fram, likt tidigare analyser, frågan om USAs stöd samt Kambodjas kollaps som något som kan orsaka defaitism.⁵⁶

Rapporten bedömer att kommunisterna kommer att försöka förintä de kvarvarande styrkorna i MR1 och MR2. Danang bedöms falla inom senast två veckor, men kanske redan om några dagar. Detta är en markant skillnad mot rapporten från den 17 mars som förutspådde att NVA skulle undvika det, som man ansåg, starka försvaret vid Danang. I MR2 kommer det svaga sydvietnamesiska försvaret inte heller att kunna hålla fast vid kust-enklaverna. I MR3 och MR4 däremot, har Sydvietnam en betydligt starkare position. Man tror att Tay Ninh kan hållas om Sydvietnam skulle välja att försöka göra det, men att det finns en möjlighet att de anser det vara enklare att överge staden. Om Nordvietnam belsutar sig för att fortsätta offensiven söderut tror rapporten att Sydvietnam kommer att överleva denna torrsäsong, men ytterligare förluster lär i så fall inträffa. Utöver att RVNAF är starkare i söder menar man att Nordvietnam skulle stöta på problem med logistikkedjan om de fortsatte längre söderut. Icke desto mindre skulle Sydvietnam i sådant fall förmodligen enbart kunna hålla kvar Saigon med omnejd samt mekongdeltat. Rapporten förutser därför en slutgiltig förlust under 1976.⁵⁷ Detta är första gången som man förutser en total förlust.

Samma dag publicerades även en briefing inför ett WSAG-möte. Rapporten sammanfattar händelseutvecklingen under de senaste veckorna och konstaterar att beslutet om att överge höglandet lett till en stor förlust. Vad gäller frågan om kuststäderna så menar rapporten att dessa kommer att falla inom kort. Än så länge har det inte förekommit något större militärt tryck mot Danang, men när kommunisterna väljer att gå till anfall menar man att de trupper som är i regionen inte kommer att kunna bjuda något större motstånd. De flesta sydvietnamesiska styrkor i regionen är i oordning och många av dem kommer heller inte att kunna nå staden. Dessutom finns det planer på att flytta marinkårsdivisionen till Saigon, skulle detta inträffa kommer staden att falla inom ett par dagar. I höglandet har konvojen av retirerande trupper och flyktingar attackerats och mycket av det materiel som regeringen hade

⁵⁶ United States Intelligence Board, "SPECIAL NATIONAL INTELLIGENCE ESTIMATE: Assessment of the Situation in South Vietnam", 27 mars 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80R01720R000400100020-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80R01720R000400100020-1.pdf>

⁵⁷ United States Intelligence Board, "SPECIAL NATIONAL INTELLIGENCE ESTIMATE: Assessment of the Situation in South Vietnam", 27 mars 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80R01720R000400100020-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80R01720R000400100020-1.pdf>

räknat med att de skulle lyckas ta med sig har gått förlorat. Utanför Saigon och nere i deltat beskrivs däremot situationen som relativt stabil. Rapporten gör samma slutsats som tidigare analyser, nämligen att Sydvietnam kommer att överleva denna torrperioden med sin huvudstad och mekongdeltat intakt, men att de kommer besestras slutgiltigt påföljande år. Viktiga externa faktorer som påverkar Sydvietnams situation är, som tidigare nämnt, Kambodjas fall samt debatten om amerikanskt stöd.⁵⁸

Under eftermiddagen den 28 mars höll det nationella säkerhetsrådet ett möte, där bland annat situationen i Vietnam behandlades. Bland andra deltog president Gerald Ford, chefen för CIA William Colby samt utrikesminister Henry Kissinger. När presidenten frågade Colby om situationen i Vietnam hävdade Colby, i linje med CIA:s analyser, att Sydvietnam borde kunna hålla ut till 1976 och behålla kontrollen över Saigon och deltat. Colby förklarade sedan den misslyckade reträtten från höglandet och lyfte fram att Thieu var väl medveten om Nordvietnams överläge i detta område, vilket ledde till beslutet, men att Thieu inte informerade befälhavarna om planen i god tid.⁵⁹ Han framhöll även Thieus oförmåga att fatta ett beslut rörande försvaret av Hue:

[...]Thieu was indecisive about Hue, first he was not going to fight and then he was and then he finally decided not to. This caused the commander of first corps to become confused and angry.⁶⁰

Colby påpekade sedan att Danang skulle falla inom kort om marinkårsdivisionen flyttades.⁶¹ Därefter tog Kissinger vid och beskrev motiven bakom beslutet på följande vis:

Colby's estimate indicates that Thieu's pullback was designed to put him into a position to cut his losses and stagger through until 1976 . He decided to do this because he was not getting

⁵⁸ Central Intelligence Agency, "DCI BRIEFING FOR 27 MARCH WSAG MEETING The Situation in Vietnam", 27 mars 1975, s.1-8, dokumentnummer: CIA-RDP79R01142A002000010012-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79R01142A002000010012-3.pdf>

⁵⁹ Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 16-18, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

⁶⁰ Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 16, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

⁶¹ Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 18, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

enough support from the U.S. It was due to a lack of spare parts and ammunition. The idea of pulling back was not bad when the move began, the refugees clogged the road and the troops did not know how to move anyway. Thieu was trying to get ready. His estimate and ours was the same; an all-out attack next year would finish him unless he got more support. So he wanted to stagger through this year and hope for a change.⁶²

När en annan deltagare i mötet påpekade att Thieu varken informerade amerikanerna eller sina egna befälhavare svarade Kissinger att planen enbart hade kunnat lyckats med hjälp av överraskningsmomentet.⁶³ På tal om den politiska situationen och potentiella ersättare till Thieu, som till exempel den före detta vicepresidenten Ky, sade Kissinger följande:

Ky is a boy-scout, a flamboyant pop-off: he cannot do the job.⁶⁴

När Colby istället framhöll generalstabschefen och premiärministern som möjliga ersättare tog Kissinger Thieu i tydligt försvar och sa att Thieu var den mest kapabla av alla vietnamesiska ledare som han träffat och att ingen annan hade kunnat göra så bra ifrån sig. Vidare hävdade Kissinger att Thieu förvisso gjorde ett misstag när han beordrade reträtten från höglandet, men att han knappast hade något val eftersom amerikanerna var oförmögna att ge honom det stöd han behövde. Colby svarade att han höll med om att Thieu fortfarande var den mest kapabla sydvietnamesiska ledaren.⁶⁵

Det kanske mest intressanta som framkommer i mötet är således hur Kissinger så tydligt tog Thieu i försvar och ansåg det bristande amerikanska stödet vara huvudorsaken bakom kollapsen snarare än dåligt strategiskt omdöme från Thiους sida. Detta verkar skilja sig något från Colbys åsikt och CIA:s tidigare analyser som istället framhållit Thiuous misslyckanden

⁶² Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 16, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

⁶³ Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 16-18, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

⁶⁴ Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 18, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

⁶⁵ Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 18, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

med att förankra reträttplanen, även om Colby visserligen höll med Kissinger om Thieus kompetens i jämförelse med andra sydvietnamesiska politiker.

Lägesrapporteringen från den 29 och 31 mars innehåller återigen pessimistiska omdömen om omgrupperingarnas potential att lyckas. *National Intelligence Bulletin* från den 29 mars hävdar att det inte är tydligt hur man ska dra tillbaka de kvarvarande trupperna i MR1 till Saigon. Även om logistiska problem kan lösas bedömer rapporten att det kommer bli svårt att lyckas omgruppera trupperna och få dem att åter bli stridseffektiva. Det finns även farhågor om att truppernas disciplin kan bryta samman ifall de flyttas för snabbt, utan ordentlig psykologisk förberedelse.⁶⁶ Två dagar senare skriver man att 16 000 trupper, inkluderande mycket av marinkårsvisionen, evakuerats från Danang och andra nordliga provinser ner till Cam Ranh, där de håller på att omgruppera innan de ska skickas söderut. I de sju återstående provinserna i MR2 håller Sydvietnam på med omorganiseringar för att försöka försvara dem, men rapporten är skeptisk till att detta kommer att kunna vända krigslyckan.⁶⁷

4.3 Fas 3: Slutet (1 april-30 april)

Danang föll den 30 mars och i samband med detta tillfångatogs över 100 000 sydvietnamesiska soldater av NVA. I och med att staden föll kontrollerade Nordvietnam i princip hela MR1 och MR2. Offensiven fortsatte sedan söderut.⁶⁸

CIA:s rapportering

National Intelligence Bulletin från den 3 april inleder med att påstå att den nuvarande regeringens livskraft till stor del vilat på amerikanskt stöd samt Thieus tidigare effektiva motstånd mot ett kommunistiskt övertagande. De flesta vietnameser upplever dock att dessa två förhållanden inte längre existerar. Därför tror rapporten att stora förändringar kommer att ske inom de närmsta veckorna och att det hela kommer att resultera i en fred på

⁶⁶ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 29 mars 1975, s. 1-3, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010010-5, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010050-1.pdf>

⁶⁷ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 31 mars 1975, s. 1-3, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010052-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010052-9.pdf>

⁶⁸ James Joes, 2014, s. 147.

Nordvietnams krav. Det kan också hända att Sydvietnam kollapsar militärt innan förhandlingar inleds. Vidare bedömer rapporten det som sannolikt att Thieu kommer att avgå förr eller senare, eftersom hans förtroende har underminerats av den senaste tidens misslyckanden. Än så länge saknas dock tydliga alternativ. Thieus avgång skulle inte resultera i en total kollaps. En ny regering ledd av militären skulle kunna nå tillfälliga framgångar och lyckas ingjuta ny beslutsamhet inom RVNAF. I slutändan så skulle inte en ny beslutsam regeringen dock kunna rädda situationen.⁶⁹

Rapporten förutspår en snöbollseffekt av demoralisering och defaitism, vilket slutligen bör leda till att en ny regering antingen kommer att acceptera en fred utifrån kommunisterna krav eller att Sydvietnam kollapsar innan dess. Rapporten hävdar också att ökade anti-amerikanska känslor håller på att sprida sig i takt med att hoppet om amerikanskt stöd bleknar. Det är troligt att sydvietnamesiska ledare kommer att skylla misslyckandena på USA. Nordvietnam lär å sin sida ha dragit slutsatsen att en total seger är inom räckhåll och kommer därför att fortsätta eller öka det militära trycket. Troligtvis anser de att man kan uppnå detta utan att genomföra ett kostsamt slutanfall mot Saigon, förmodligen kommer man därför upprätta en övergångsregering i Sydvietnam innan man själv tar över makten. Man förutser att kriget är slut inom ett par månader, eller möjligen veckor. Antingen kommer Saigon att kollapsa militärt eller så kommer en ny regering att installeras som går med på en fred på kommunistiska termer.⁷⁰

Denna rapport är otvivelaktigen den mest pessimistiska hittills. Detta verkar vara första gången som CIA ser Sydvietnams nederlag som troligt redan under 1975. Till skillnad från tidigare analyser innehåller denna rapport inga spekulationer om huruvida Sydvietnam kommer att kunna hålla kvar vid Saigon och delat och på så sätt överleva till 1976.

Två dagar senare innehöll *National Intelligence Bulletin* ytterligare en dystert prognos över Sydvietnams överlevnadschanser:

⁶⁹ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 3 april 1975, s. A1-A5 dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010006-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010006-9.pdf>

⁷⁰ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 3 april 1975, s. A1-A5 dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010006-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010006-9.pdf>

South Vietnam's military fortunes continue to decline. The Republic of Vietnam's armed forces (RVNAF) have relinquished well over half of the country, lost nearly half of their regular combat forces, and suffered extremely heavy equipment and supply losses. The military leadership is demoralized, and the morale and discipline of remaining government forces are open to serious question. Taking all factors into account, the only question over the defeat of the Republic of Vietnam is timing-whether it will collapse or be militarily overwhelmed in a period of weeks or months.⁷¹

Styrkeförhållandena verkar, enligt rapporten, vara mycket ojämna. Nordvietnam har åtta välutrustade divisioner i MR3 och MR4 och ytterligare tio längre norrut. Sydvietnam har totalt sju infanteridivisioner kvar samt jägarförband, territoriella styrkor och återstoden av tre divisioner som retirerar från norr. Nya förband kan visserligen bildas av de trupper som lyckas dra sig tillbaka söderut, men rapporten ifrågasätter deras stridseffektivitet. Man noterar dock att Sydvietnam fortfarande har ett betydande flygvapen. Rapporten målar upp två olika huvudscenarion. Ett där Hanoi går till direkt anfall mot Saigon och erövrar huvudstaden militärt och ett där man istället omringar staden och tvingar GVN att kapitulera.⁷²

Inom det första alternativet kan man antingen gå till anfall direkt, utan att invänta fler förstärkningar, eller också konsolidera sin position och skjuta upp slutanfallet någon månad. Ett omedelbart anfall bedömer rapporten som riskfyllt och kostsamt och därmed osannolikt. Om Hanoi istället väntar menar man dock att Sydvietnam istället får en chans att förbereda sig. Det hävdas också att de resterande RVNAF-förbanden skulle kämpa väl om de står med ryggen mot väggen och i synnerhet om mer amerikanskt stöd utlovas. Likväl skulle moralen undermineras om det motsatta beskedet kom. Här betonas alltså stödets betydelse återigen. Dessvärre görs ingen bedömning om hur stor betydelse stödet i så fall skulle ha, om det skulle kunna ändra utfallet eller bara förlänga kriget. Man menar förvisso att båda alternativen slutligen skulle resultera i att Sydvietnam kollapsar i juni, men man nämner inte om detta blir fallet även om Sydvietnam erhåller mer amerikanskt stöd.⁷³

⁷¹ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 5 april 1975, s. A1, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010010-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010010-4.pdf>

⁷² United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 5 april 1975, s. A1-A4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010010-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010010-4.pdf>

⁷³ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 5 april 1975, s. A1-A4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010010-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010010-4.pdf>

Eftersom det mer aggressiva scenariot skulle vara kostsamt bedömer rapporten det som mer sannolikt att Hanoi kommer att välja det andra scenariot och alltså sätta kniven mot strupen och sedan invänta en kapitulation. Skulle detta misslyckas kan man dock positionera sig för en slutgiltig attack, men rapporten konkluderar att Sydvietnams öde är beseglat oavsett vilken väg Hanoi väljer:⁷⁴

Whatever the case, South Vietnam's fate appears to be sealed. Taking all factors into account, the only question is timing--wether weeks or months.⁷⁵

Utifrån dessa två rapporter från början av april kan det konstateras att CIA än en gång omvärderat situationen. Sett till den senaste händelseutveckling ger CIA intrycket av att vara tämligen säkra på att Saigon faller inom några veckor, eller på sin höjd månader.

I början av april publicerades även en analys över tidigare underrättelserapporteringens korrekthet i ljuset av Thieus beslut om att överge höglandet och den efterföljande situationen. Analysen argumenterar för att det inte förekommit stora brister i underrättelserna eftersom Thieus beslut och dess efterföljande konsekvenser var omöjliga att förutse, då han inte meddelade någon i förväg. Skulden för misslyckandet läggs främst på Thieu själv, i synnerhet implementeringen av planen snarare än planen i sig. Rapporten framhåller också att många av de styrkor som Nordvietnam satte in anlände efter och inte innan reträtten från höglandet påbörjades. Magnituden av Nordvietnams offensiv var alltså ett direkt resultat av Thieus beslut, då ytterligare styrkor sattes in för att utnyttja situationen som uppstod i samband med reträtten. Tidigare nivåer av Nordvietnamesiska aggression var i stort sett i linje med underrättelserapporteringen. Vad gäller frågan om ARVN:s brister så hävdar rapporten att tidigare underrättelser var väl medvetna om dessa, men att den senaste tidens händelser visar att man inte lyckades förutsäga den totala moraliska kollapsen som inträffade under och efter reträtten. Denna moraliska och psykologiska svaghet visade sig dock enbart just i samband med reträtten, som ju i princip var omöjlig att förutse, varför det är rimligt att man inte kunnat förutse detta. Analysen utvärderar också senare underrättelser och hävdar att rapporten från

⁷⁴ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 5 april 1975, s. A1-A4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010010-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010010-4.pdf>

⁷⁵ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 5 april 1975, s. A4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010010-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010010-4.pdf>

den 27 mars, som förutsade att Sydvietnam skulle överleva åtminstone till 1976, varit alltför positiv.⁷⁶

Den 7 april publicerades kommentarer på utvärderingen om underrättelserna korrekthet. Dessa kommentarer framhåller främst att det inte var Thieus intention att ge upp höglandet helt utan strid och att Thieu tycks ha varit ännu mindre medveten om ARVN:s brister än amerikanerna. Det påpekas också att utvärderingen enbart granskar "interagency assessments", och att andra rapporter sedan början av 1975 faktiskt förutsett att Sydvietnam eventuellt skulle kunna överge höglandet. En rapport från den 18 januari hade tydligen redan då varnat för att betydande förluster under den kommande torrperioden skulle kunna orsaka utbredd demoralisering och defaitism inom RVNAF.⁷⁷ Ingen av de rapporter som jag har läst från början av mars månad har dock gjort någon sådan förutsägelse.

Ungefär vid denna tidpunkten upphör den typen av mer utförlig analys som tidigare förekommit med jämna mellanrum. De förutsägelser man gör under denna period berör främst om, och i så fall när, anfallet mot Saigon kommer. Ett memorandum från den 9 april skriver att anfallet mot Saigon kan inledas redan under den första halvan av april. Andra uppgifter tyder dock på att kommunisterna kommer att invänta "rätt tillfälle", alltså när man tagit kontroll över fler provinser utanför staden och när ytterligare förstärkning är på plats. Flera divisioner från den första armékåren är på väg söderut och kan vara på plats utanför Saigon inom loppet av några veckor. Man bedömer att kommunisterna är för svaga för att attackera inom de kommande dagarna, men att de kommer vara i en stark position för att anfälla i slutet av månaden.⁷⁸ I övrigt fortsätter lägesrapportering nästan dagligen, men är ytterst sparsam med att utvärdera händelseutvecklingen.

⁷⁶ Central Intelligence Agency, "Intelligence coverage of the war in Vietnam december 1974 - march 1975", 3 april 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80M01066A001100080011-2, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80B01495R000400030022-4.pdf>

⁷⁷ Central Intelligence Agency, "Comments on the IC staff memorandum on 'Intelligence coverage of the war in Vietnam december 1974 - march 1975'", 7 april 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80B01495R000400030022-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80B01495R000400030022-4.pdf>

⁷⁸ Central Intelligence Agency, "The Situation in Indochina (As of 1600 EDST) No. 7", s. 2-5, 9 april 1975, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000300070019-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000300070019-3.pdf>

Den 9 april inledde NVA:s 6:e, 7:e och 341:a divisioner, från den 4:e armekåren, sitt anfall mot Xuan Loc. Staden ligger ca sex mil nordöst om Saigon, vid den viktiga vägkorsningen mellan Route 1 och Route 20 och var därmed av stor strategisk betydelse. Slaget kom att bli krigets sista större drabbning. I vad som möjligen kan beskrivas som ett vietnamesiskt Thermopyle lyckades ARVN:s trupper hålla stand i 12 dagar mot en överlägsen fiende. Staden försvarades av den 18:e divisionen, som sedermera fick förstärkning av de kvarvarande mobila förband som gick att uppåda, samt flyg- och artilleriunderstöd. Den 21 april drog sig försvararna tillbaka i god ordning, efter att ha tillfogat fienden svåra förluster.⁷⁹

Tyngdpunkten i CIA:s rapportering från MR3 den 9 till den 21 april ligger därför på slaget om Xuan Loc, men man rapporterar även från några andra områden i regionen. Samtidigt som slaget om Xuan Loc pågick intensifierades striderna i deltat, vilket också uppmärksammas. Även i deltat uppådade Sydvietnam ett beslutsamt försvar. CIA beskriver utförligt Sydvietnams framgångar vid båda dessa fronter, men är som sagt sparsamma med att dra några större slutsater från dem. En *Weekly Summary* från den 11 april upprepar den tidigare bedömningen att det bara är en tidsfråga innan Saigon faller. Om eventuella sydvietnamesiska framgångar skriver man följande:

The government's long-term prospects are bleak, no matter how well Saigon's forces and commanders acquit themselves in the fighting that lies ahead. This is already beginning to become an accepted judgment, within both civilian and military circles in South Vietnam.⁸⁰

Det är alltså tydligt att CIA vid denna tidpunkt utdömt Sydvietnams chans att överleva, trots eventuella framgångar. De sydvietnamesiska framgångar som just följde under de nästkommande dagarna och CIA:s obefintliga slutsater om deras strategiska betydelse vittnar om detta. Den inverkan som potentiellt amerikanskt stöd skulle kunna få tas intressant nog upp igen i CIA:s rapportering från den 14 april. Den 10 april hade nämligen den amerikanske ambassadören i Saigon meddelat Washington om Sydvietnams framgångar vid Xuan Loc och i deltat, medveten om att presidenten samma dag tänkte tala inför kongressen och efterfråga mer stöd till Sydvietnam. I talet till kongressen framhöll president Ford hur Sydvietnam kämpade tappert, i synnerhet vid Xuan Loc, och efterfrågade därefter 722 miljoner dollar i

⁷⁹ Vo, 2021, s. 184-188.

⁸⁰ Central Intelligence Agency, "Weekly Summary", 11 april 1975, s. 1-2, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000300020016-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000300020016-1.pdf>

militärt stöd samt ytterligare 250 miljoner i ekonomiskt stöd senast till den 19 april.⁸¹

National Intelligence Bulletin skriver:

South Vietnamese officials have been buoyed by the large amounts of military assistance requested of Congress, but remain skeptical that the sums will be appropriated. April 19 is generally being regarded as a sort of “doomsday” for South Vietnam, and the pending debate on the aid requests between now and then could have a significant impact on the military and political situation in South Vietnam.⁸²

Vidare skriver man att sydvietnameserna troligen gjort bedömningen att några militära segrar innan den 19 april skulle öka chansen för ett fördelaktigt utfall i kongressens omröstning. Därav satsar man så mycket på försvaret av Xuan Loc.⁸³ Den 15 april skriver man att en opinionsundersökning från början av månaden, alltså innan framgångarna, pekar på en utbredd defaitism bland högre kretsar inom såväl det civila som det militära. Trots de senaste dagarnas krigslycka bedömer man dock att detta inte kommer att vara tillräckligt för att ändra dessa rådande uppfattningar.⁸⁴ CIA vidhåller alltså fortfarande stödets vara eller icke vara som något av central betydelse för Sydvietnam, samtidigt som man ger intrycket av redan ha dömt ut deras överlevnadschans. Den mest relevanta frågan här är vad man menar exakt med: “significant military impact on the military and political situation”. Innebär detta att man ändå anser att krigslyckan skulle kunna vända om Sydvietnam erhöll detta stöd, eller är det enbart en tillfällig räddning som kan skjuta upp undergången ytterligare några veckor eller månader? Faktumet att man inte diskuterar detta vidare i rapporten skulle kunna vara en indikation på att CIA redan gjort den, som det skulle visa sig korrekta bedömningen, att inget mer stöd skulle utlovas. Den 17 april nekades presidentens begäran.⁸⁵

Den 21 april, samma dag som ARVN:s trupper drog sig tillbaka från Xuan Loc, avgick President Thieu. Han efterträddes omedelbart av vice president Tran Van Huong. *National*

⁸¹ Veith, 2012, s. 459-461.

⁸² United States Intelligence Board, “National Intelligence Bulletin”, 14 april 1975, s. 5, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010024-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010024-9.pdf>

⁸³ United States Intelligence Board, “National Intelligence Bulletin”, 14 april 1975, s. 5, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010024-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010024-9.pdf>

⁸⁴ Central Intelligence Agency, “The Situation in Indochina (As of 1600 EDST) No. 13”, 15 april 1975, s. 4, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000300070024-7, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000300070024-7.pdf>

⁸⁵ Veith, 2012, s. 460.

Intelligence Bulletin från nästa dag skriver att det bästa scenariot för den nya regeringen är att åstadkomma en förhandlad kapitulation. Man rapporterar också hur kommunisterna fortsätter framryckningen mot Saigon från alla sidor. Lägesrapporteringen härifrån och under de följande dagarna är alltså, föga förvånande, i linje med den slutsats om Sydvietnams överlevnadschanser som man kom fram till i början av månaden. Det rapporteras om hur kommunisterna kommer närmare Saigon för varje dag och det spekuleras om när staden slutligen faller. Samtidigt skriver man även om hur situationen i deltat fortfarande är någorlunda under kontroll, men man drar inga slutsatser utifrån det om krigets utfall.⁸⁶ Detta visar återigen hur CIA:s slutsats om Sydvietnams öde står fast.

Den 26 april skriver *National Intelligence Bulletin* att det enda existensberättigandet för en ny regering skulle vara att acceptera vilka som helst krav på kapitulation som kommunisterna lägger fram.⁸⁷ Två dagar senare avgick president Huong och efterträddes av general Duong Van "Big" Minh⁸⁸ På förmiddagen den 30 april kapitulerade Saigon. *The President's Daily Brief* skriver att Minhs beslut om kapitulation följdes av en order från generalstaben till alla väpnade styrkor om att lägga ner vapnen. Man avslutar med att notera att det saknas nyheter från deltat och så vitt man vet är Sydvietnams styrkor där ännu intakta.⁸⁹ Om dessa sista dagar av kriget skriver Anthony James Joes följande:

[...]the rains were coming! [...]the rains that would save Saigon. But at 10:20 a.m. on April 30, Saigon time, President Minh [...]broadcast a call to all the armed forces to cease resistance. At the conclusion of his message, the heavens opened and the rains began. Soon the first North Vietnamese tanks crashed through the gates of Independence Palace. Although elements of the South Vietnamese military, notably the airborne, would carry on guerilla warfare for several years, the republic of South Vietnam had ceased to exist.⁹⁰

⁸⁶ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 22 april 1975, s. 1-2, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010038-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

⁸⁷ United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 26 april 1975, s. 1-4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010046-5, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010046-5.pdf>

⁸⁸ James Joes, 2014, s. 151

⁸⁹ Central Intelligence Agency, "The President's Daily Brief", 30 april 1975, s. 1, dokumentnummer: 0006014785, FOIA Electronic Reading Room, President's Daily Brief 1969-1977.

https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0006014785.pdf

⁹⁰ James Joes, 2014, s. 151-152.

5 Sammanfattning och slutsatser

En läsning av kriget sista två månader, utifrån CIA:s skildringar och analyser, ger vid handen de anledningar CIA ser bakom kollapsen och deras syn på Sydvietnams överlevnadschanser. Vi tar dessa saker i ordning och relaterar dem slutligen till forskningsläget.

Den främsta direkta orsaken man ser bakom nederlaget är otvivelaktigen det katastrofala tillbakadragandet från MR1 och MR2. Trots att man är väl medveten om den ständiga strömmen av nordvietnamesiska förstärkningar och ARVN:s brister är det först efter denna katastrof som man börjar bedöma att Sydvietnam kan förlora kriget. Förvisso verkar CIA initialt inte heller ha kunnat förutse vad som höll på att hända i Ban Me Thuot, men även efter detta första bakslag är man alltså positiv, sett till det prekära läget. I och med reträtten ändras dock bedömningen. CIA menar att det förvisso inte är ett strategiskt dåligt beslut i sig att retirera från höglandet, men varnar för den moraliska kollaps som kan inträffa vid implementeringen av en sådan plan. Man är alltså mycket förutseende i denna aspekt, mer förutseende än President Thieu tycks det.

Mycket av skulden för misslyckandet läggs också just på presidenten och hans beslut att inte informera om planen i tid. Den moraliska kollapsen inom RVNAF löper sedan som en röd tråd genom CIA:s analyser av läget. Det är för övrigt intressant att just något som moral tar så stor plats i bedömningen. Moral är trots allt ett abstrakt ting, men de amerikanska underrättelserna från Vietnamkriget brukar normalt sett fokusera på sådant som är konkret och mätbart. Det kanske tydligaste exemplet på hur moralen tycks inta en större plats i CIA:s analys än det materiella, är när man diskuterar stödets påverkan. Det är då sydvietnamesernas uppfattning av stödet snarare än stödet i sig självt som tillmäts stor betydelse. Att det är just moralen som är av störst betydelse bekräftas också av rapporten om tidigare underrättelsers korrekthet, från den 3 april, som menar att inte var omedveten om ARVN:s materiella brister. Däremot kunde man inte förutse den bristande moralen och det var detta som spelade så stor roll under den misslyckade reträtten, vilket förklarar varför man inte kunde förutse denna situationen. Utöver reträttens moraliska aspekt tar man givetvis också upp förlusterna i män och materiel under själva reträtten och den kaosartade logistiska situationen som vållats av den. De ständiga förflyttningarna av olika förband mellan olika platser ses också som något

negativt. Detta utmynnar i ett påstående om att omgrupperingarna är ett lika stort problem som att möta NVA på slagfältet.

Stödet utgör det andra benet i analysen bakom Sydvietnams kollaps och skulle kanske även kunna ses som elefanten i rummet. Det kan knappast förnekas att stödet var den enskilt största orsaken till varför Sydvietnam befann sig i det prekära läget man var i, under våren 1975. Man kan därför fråga sig varför detta inte upptar en ännu större del i CIA:s analyser. Den rimligaste förklaringen torde vara att stödets betydelse är så stort och så uppenbart att man inte ser det som nödvändigt att ständigt peka ut det självklara. Vid några tillfällen nämner man dock RVNAF:s materiella brister och när man analyserar Thieus motiv bakom beslutet om reträtten, anser man det minskade stödet vara huvudorsaken. Stödet har således rollen som den stora bakomliggande orsaken som leder fram till det ödesdigra beslutet om reträtt som, i sin tur orsakar kollapsen. Det är därmed tydligt att stödets inverkan och beslutet om reträtt hänger ihop på ett tydligt sätt och dessa två orsaker kan därmed inte hållas isär. CIA:s benägenhet att lyfta fram Thieus strategiska blunder, kan således inte ses som något separat som bidrog till kollapsen, även om det utgör en mer direkt orsak. Samtidigt tycks stödet dock inte heller enbart verka på den indirekta nivån. Vi kan även se hur CIA dels menar hur debatten om stödet i USA kommer att påverka Sydvietnams stridsvilja. Dessutom påstår man att Nordvietnams strategi i sin tur är direkt anpassad efter utfallet i denna debatt och att de är väl medvetna om de redan allvarliga materiella bristerna inom RVNAF. Utöver huvudorsakerna i form av reträtten och frågan om stöd, nämns Nordvietnams ökade militära förmåga vid ett tillfälle.

CIA:s bedömning av Sydvietnams överlevnadschanser skiftar utefter de faser jag valt att dela in händelseförloppet i. Under fas ett anses Sydvietnam förvisso befinna i ett svårt läge, men de tycks fortfarande vara långt ifrån en total förlust (enligt kommentarerna på underrättelsernas korrekthet, från den 7 april, hävdar man dock att rapporter från januari redan då varnade för en potentiell sydvietnamesisk kollaps). CIA förutser långa och hårda strider som kommer att vara tuffa för Sydvietnam. Sydvietnams anses dock kunna uppbåda ett beslutsamt försvar samt dessutom kunna gå på motoffensiv och återerövra mycket territorium. Denna bedömning tycks initialt styrkas av Sydvietnams motangrepp vid Hue den 13 mars och de andra åtgärder man vidtog för att hejda offensiven. De territoriella förluster som kommer ske är dessutom främst i så kallade "fringe areas", menar man. Därför tror CIA att Sydvietnam kommer att gå relativt helskinnade ur denna torrsäsong's strider. Mot slutet av fas

ett blir man något mer pessimistisk och kritiserar bland annat beslutet att flytta den luftburna divisionen från MR1. Man framhåller även Nordvietnams förmåga att kasta in fler divisioner, vilket kan tippa balansen ytterligare.

Liksom nästan alla andra ter sig CIA som något tagna på sängen av den allmänna reträtten. När konsekvenserna av detta har börjat sjunka in är man dock snabba med att omvärdera läget utefter situationens föränderlighet. Initialt hävdar man att Sydvietnam fortfarande kan klara sig, förutsatt att den befarade moraliska kollapsen inte sker. När man inser att detta inträffat kommer den första större vändningen och man förutser då total förlust under 1976. Man bedömer att Sydvietnam kan överleva tills dess på grund av dess starka position i MR3 och MR4. Allteftersom läget försämras blir man dock mer pessimistisk, bland annat är man mycket skeptisk till Sydvietnams möjligheter att effektivt kunna omgruppera de trupper som lyckas retirera från norr.

Nästa stora vändning är efter Danangs fall vid månadsskiftet. Man förutser då, korrekt, en förlust under en mycket snar framtid oavsett vilka alternativ Hanoi väljer under slutoffensiven. Detta är en bedömning som står fast trots Sydvietnams framgångar vid Xuan Loc och i delat i mitten av april.

Det kanske mest intressanta med hur CIA bedömer Sydvietnams överlevnadschanser är att man aldrig skriver att Sydvietnam skulle kunna klara sig i längden efter debaclet i MR1 och MR2, även om de skulle överleva torrperioden. Detta kan vara en indikation på att det aldrig fanns något seriöst övervägande om ett mer långsiktigt stöd, även om de skulle klarat sig till 1976. Att man enbart nämner att de kan klara sig till just nästa år och inte längre, kan dessutom vara en reflektion av den dåvarande amerikanska presidentadministrationens intresse av att Sydvietnam inte skulle falla innan nästa val, alltså 1976. Denna teori stämmer dessutom väl in med de geopolitiska förändringar som ägt rum, vilka gjort Sydvietnams överlevnad mindre intressant för USAs del.

Överlag får man således intrycket av att Sydvietnam hade kunnat överleva, om det inte vore för den katastrofala reträtten. I egenskap av att vara en välinformerad samtida källa, verkar CIA:s bedömning peka på att uppfattningen om att Sydvietnam var dömt så fort USA drog sig ur är en något förenklad efterhandskonstruktion. Samtidigt är det tydligt att Sydvietnam hade en mycket skör position 1975, som innebar att ett större strategiskt misstag var tillräckligt för

att besegla dess öde. Detta tycks i slutändan bero på att det, från USAs sida inte fanns något större intresse av att rädda Sydvietnam på längre sikt ifall något sådant skulle inträffa.

I förhållande till forskningsläget kan det konstateras att CIA:s bedömning om att den moraliska kollapsen var avgörande stämmer överens med den generella uppfattningen bland de högt uppsatta sydvietnameserna, vars åsikt sammanställdes i rapporten från 1978. Föga förvånande intar det minskade stödet och dess konsekvenser en central plats i Vo, Veith och Joes förklaringar, precis som hos CIA. Daddis ser givetvis också stödet som viktigt, men kritiserar samtidigt benägenheten att enbart skylla på det. Utifrån denna uppsats resultat tycks det å andra sidan vara problematiskt att betrakta stödet som enbart en orsak bland flera. CIA:s analyser pekar tydligt på att det hade en enorm påverkan på Sydvietnam, såväl moraliskt som materiellt. Därutöver var det detta som verkar ha legat bakom president Thieus ödesdigra beslut om reträtt.

Man kan därför, som Kissinger gjorde under säkerhetsrådets möte den 28 mars, argumentera att Thieu egentligen inte hade något annat val vid den tidpunkten. Med RVNAF utspritt över hela landet, lidande av brist på materiel och utsatt för ständiga attacker, var den strategiska situationen ohållbar. Nedskärningarna i stödet ledde fram till detta. Därav kan man fråga sig hur mycket skuld som egentligen kan läggas på Thieu. Som CIA framhåller var dock beslutet om att inte informera i förväg något som kan hänföras till Thieu personligen. I egenskap av president var Thieu också ansvarig för den övergripande strategiska doktrinen, som tidigare krävde att RVNAF skulle skydda varje del av landet. En mer flexibel strategi, som tillät RVNAF att kraftsamla istället för att sprida ut sig, hade kanske kunnat undvika en kollaps trots nedskärningarna i stöd. Som tidigare konstaterats kan man inte betrakta Thieus strategiska felsteg som en separat orsak, men likväl kan man inte heller enbart skylla dem på det minskade stödet.

Sett till den sentida litteraturen verkar CIA:s analyser om Sydvietnams överlevnadschanser även här, viss utsträckning, vara i linje med den mer "positiva" hållning som förespråkas av Vo, Veith och Joes. Dessa forskare, liksom CIA, anser inte att Sydvietnams öde var beseglat vid våroffensivens början. Detta utgör en skillnad mot Kissingers cyniska anmärkning i början av 1975, om att det inte fanns mycket man kunde göra om Nordvietnam bestämde sig för att erövra hela Sydvietnam. CIA tar dock en betydligt mer pessimistisk vändning efter debaclet i MR1 och MR2.

Detta skiljer dem framförallt från Joes uppfattning, som framhåller att Sydvietnam hade en chans så sent som i april. Han betonar bland annat de sydvietnamesiska framgångarna vid Xuan Loc, omgrupperingarna av retirerande trupper och regnperiodens ankomst. CIA tillskriver inte dessa faktorer någon större vikt vid den tidpunkten för offensiven, däremot tar de upp regnperiodens eventuella betydelse i rapporten från den 17 mars. Joes och CIA ser samma betydelse i att Sydvietnam behöll kontrollen över Saigon och deltog i det sista, men drar olika slutsatser utifrån det. Till skillnad från Joes spekulerar inte CIA om Sydvietnam hade kunnat överleva längre än till 1976. Om det stämmer att CIA inte målade upp några sådana scenarier för att de var medvetna om att det inte skulle komma något långsiktigt stöd, verkar detta ge teorin om att Sydvietnam övergavs på grund av realpolitiska kalkyler rätt. Denna teori förespråkas bland annat av Daddis.

Det bör här understrykas att denna teorins legitimitet i denna uppsats består i en läsning mellan raderna, utifrån vad CIA inte säger. Faktumet att CIA bitvis är ganska sparsamma med att bedöma läget och komma med analyser är förmodligen huvudproblemet när det kommer till att dra långtgående slutsatser utifrån deras dokument. Om hemlighetsstämpeln försvinner från mer av materialet som berör detta ämne, hade detta säkerligen underlättat för framtida forskning på området. Under tiden hade ett alternativt sätt att genomföra den här typen av undersökning på kunnat vara att jobba med andra källor parallellt med CIAs källor. CIA var trots allt inte det enda underåttelseorganet som rapporterade om Vietnam.

Efterord: Vietnam och Afghanistan?

Sydvietnams fall var en katastrof på många nivåer. Främst givetvis för sydvietnameserna själva, som förlorade sitt land. För eftervärlden har dock Sydvietnams fall främst kommit att representera något annat, en utrikespolitisk katastrof för USA. De flesta som studerat USAs moderna historia skulle förmodligen hålla med om att Vietnamkriget utgör USAs största utrikespolitiska debacle, åtminstone fram tills nyligen. I och med Kabuls fall i augusti 2021 har möjligen Vietnamkriget fått en utmanare om denna roll i historieskrivningen. Det har i skrivande stund inte ens gått ett år sedan kriget i Afghanistan avslutades med Talibanernas seger.

Det kommer att ta tid innan denna händelse kan betraktas som historia och analyseras på armlängds avstånd. Det är därmed för tidigt att göra en fullfjädrad jämförelse mellan dessa två händelser. Vi vet ännu inte hur efterverkningarna kommer att utkristallisera sig, varken för Afghanistan eller för USAs del. Icke desto mindre har de historiska parallellerna inte låtit vänta på sig. "Kabul 2021" har redan börjat etablera sig som ett vedertaget begrepp inom media, som nu ska jämföras med "Saigon -75". Detta är inte underligt. Det är alltid populärt att försöka dra historiska paralleller och försöka visa hur "historien upprepar sig". På ytan är de båda händelserna mycket lika varandra och det är därmed tacksamt att göra den typen av jämförelse. Båda är långa krig, kännetecknade av en omfattande amerikansk involvering som med tiden blev alltmer kontroversiell. Båda krigen ledde till ett fredsavtal som resulterade i ett amerikanskt tillbakadragande, efter att man försökt träna upp sina allierade till att kunna stå på egna ben. Efter "freden" återupptogs dock kriget snabbt igen och allt det som USA stridit för kollapsade.

En närmare granskning visar dock flera markanta skillnader. USA gjorde betydligt större uppoffringar i Vietnam, det tog också betydligt längre tid för Sydvietnam att falla än Afghanistan. Det det dröjde fyra månader efter att USA tillkännagivit sitt tillbakadragande från Afghanistan, innan Kabul föll. Vietnamkriget fortsatte däremot i ytterligare två år efter motsvarande händelse. Inga större strider ägde rum under talibanernas slutoffensiv, i Vietnam bjöd RVNAF på ett beslutsamt, men bräckligt, motstånd. Därutöver kommer det att dröja innan alla källor är släppta som berör Afghanistankriget. De flesta är förmodligen bekanta med begreppet "The Fog of War". I krig är det mycket man inte vet medan det pågår och det tar tid innan man får reda på saker efteråt. I samband med att CIA tillgängliggör mer av sitt material har dimman börjat lättas över Vietnam, men den ligger fortfarande tät över Afghanistan.

6 Käll- och litteraturförteckning

Primärkällor

Central Intelligence Agency & Defense Intelligence Agency, "Survey of Communist Military developments in Indochina", 13 mars 1975, CIA-RDP86T00608R000600080005-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records,
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000600080005-4.pdf>

Central Intelligence Agency, "DCI BRIEFING FOR 27 MARCH WSAG MEETING The Situation in Vietnam", 27 mars 1975, s. 1-8, dokumentnummer: CIA-RDP79R01142A002000010012-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79R01142A002000010012-3.pdf>

Central Intelligence Agency, "NATIONAL SECURITY COUNCIL MEETING", 28 mars 1975, s. 16-18, dokumentnummer: LOC-HAC-531-6-2-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-531-6-2-3.pdf>

Central Intelligence Agency, "Intelligence coverage of the war in Vietnam december 1974 - march 1975", 3 april 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80M01066A001100080011-2, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80M01066A001100080011-2.pdf>

Central Intelligence Agency, "Comments on the IC staff memorandum on 'Intelligence coverage of the war in Vietnam december 1974 - march 1975'", 7 april 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80B01495R000400030022-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80B01495R000400030022-4.pdf>

Central Intelligence Agency, "The Situation in Indochina (As of 1600 EDST) No. 7", s. 2-5, 9 april 1975, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000300070019-3, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000300070019-3.pdf>

Central Intelligence Agency, "Weekly Summary", 11 april 1975, s. 1-2, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000300020016-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000300020016-1.pdf>

Central Intelligence Agency, "The Situation in Indochina (As of 1600 EDST) No. 13", 15 april 1975, s. 1-4, dokumentnummer: CIA-RDP86T00608R000300070024-7, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.
<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000300070024-7.pdf>

Central Intelligence Agency, "The President's Daily Brief", 30 april 1975, s. 1, dokumentnummer: 0006014785, FOIA Electronic Reading Room, President's Daily Brief 1969-1977.

https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0006014785.pdf

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 6 mars 1975, s. 7-8, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010010-5, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010010-5.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 12 mars 1975, s. 3 & s. 13-18, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010020, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010020-4.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 13 mars 1975, s. 5, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010022-2, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010022-2.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 17 mars 1975, s. 13-20, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010028-6, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010028-6.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 19 mars 1975, s. 3-4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010032-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010032-1.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 25 mars 1975, s. 3-4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010042-0, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010042-0.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 26 mars 1975, s. 1, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010044-8, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010044-8.pdf>

United States Intelligence Board, "SPECIAL NATIONAL INTELLIGENCE ESTIMATE: Assessment of the Situation in South Vietnam", 27 mars 1975, dokumentnummer: CIA-RDP80R01720R000400100020-1, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP80R01720R000400100020-1.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 29 mars 1975, s.1-3, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010010-5, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010050-1.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 31 mars 1975, s. 1-3, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027500010052-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027500010052-9.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 3 april 1975, s. A1-A5 dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010006-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010006-9.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 5 april 1975, s. A1-A4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010010-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010010-4.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 14 april 1975, s. 3-6, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010024-9, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010024-9.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 22 april 1975, s. 1-2, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010038-4, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010038-4.pdf>

United States Intelligence Board, "National Intelligence Bulletin", 26 april 1975, s. 1-4, dokumentnummer: CIA-RDP79T00975A027600010046-5, FOIA Electronic Reading Room, General CIA Records.

<https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP79T00975A027600010046-5.pdf>

Litteratur

Daddis, Gregory A., *WITHDRAWAL: REASSESSING AMERICA'S FINAL YEARS IN VIETNAM*, New York 2017.

James Joes, Anthony, *Why South Vietnam Fell*, Lanham 2014.

Veith, George J., *BLACK APRIL: THE FALL OF SOUTH VIETNAM 1973-75*, New York 2012.

Vo, Nghia M., *The ARVN and the Fight for South Vietnam*, Jefferson 2021.

Internetmaterial

Farley, Robert, "Why America Decided Against Winning The Vietnam War", *The National Interest*, 7 augusti 2020.

<https://nationalinterest.org/blog/reboot/why-america-decided-against-winning-vietnam-war-166508> (inhämtad 9 maj 2022)

McDougall, W. A., "20th-century international relations." *Encyclopedia Britannica*, 28 februari 2022.

<https://www.britannica.com/topic/20th-century-international-relations-2085155/Total-Cold-War-and-the-diffusion-of-power-1957-72> (inhämtad 9 maj 2022)

Buttinger, Joseph, Duiker, William J., Hickey, Gerald C., Jamieson, Neil L., Osborne, M. Edgeworth, och Turley, William S., "Vietnam." *Encyclopedia Britannica*, 26 augusti 2021.

<https://www.britannica.com/place/Vietnam/The-conquest-of-Vietnam-by-France> (inhämtad 9 maj 2022)

Spector, Ronald H., "Vietnam War." *Encyclopedia Britannica*, 13 mars 2022.

<https://www.britannica.com/event/Vietnam-War> (inhämtad 9 maj 2022)

Bildkällor

globalsecurity.org, "Army of the Republic of Vietnam (ARVN)", *globalsecurity.org*.

<https://www.globalsecurity.org/military/world/vietnam/rvn-arvn.htm>

National Geographic Society, "Vietnam War", *nationalgeographic.org*.

<https://www.nationalgeographic.org/photo/vietnam-war/>

Wikimedia Commons, "File: Central Highlands in Vietnam.svg", *commons.wikimedia.org*.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Central_Highlands_in_Vietnam.svg

Övrigt

Hosmer, Stephen T., Kellen Konrad, Jenkins, Brian M., *The Fall of South Vietnam: Statements by Vietnamese Military and Civilian Leaders*, Rand Corporation 1978.